

Comentariul schitei In vreme de razboi scrisa de Ion Luca Caragiale - prima parte

Schita "In vreme de razboi" (de fapt, o nuvela sub toate coordonatele genului) face parte din seria destul de mare a prozelor naturaliste ale marelui nostru scriitor clasic, influentate de literatura lui Emile Zola, Anatole France si Edgar Alan Poe, dar adanc ancorate in "solul" autohton de caractere, atmosfera si stari de subconstienta Prin studiul circumstantelor unor cazuri de alienatie, ea se inscrie in sfera naturahsmului altor nuvele valoroase "Ofacile de Paste", "Pacat", "Doua loturi". Lucrarea debuteaza prin nararea unor cazuri de furturi si talharii savarsite de o banda devastatoare, prinsa in cele din urma de potera in aceste imprejurari, Popa Iancu din Podeni, "om cu dare de mana", scapat in chip miraculos din mana talharilor, ii marturiseste fratelui sau, hangiul Stavrache, ca el este capetenia hotilor.

Spre a i se pierde urma, hangiul il strecoara in randurile unei companii de "volintiri" si, peste ani, primeste vesti contradictorii de pe frontul in care, se pare, fratele sau incerca sa-si recupereze onoarea mai intai, elogii despre actele de bravura savarsite, apoi anuntul oficial despre caderea sa eroica in lupte. Hangiul preia averea fratelui sau si, din acel moment, intreaga sa fiinta este tulburata progresiv, de gandul posibilei "dezmosteniri" prin revenirea celui disparut.

Vise de cutremurator cosmar, in care "Instrainatul" il viziteaza sub aparitii si deghizari tulburatoare, ii rascolesc sufletul si mintea. De fiecare data, starile tensionale sunt gradate: asteptare anxioasa, veghea neadormita tensiunea in fata sosirii neasteptate a nedoritului oaspete, starea fiziologico-patologica criza incordarii, starea exploziva (ajunsa la momente dementiale de incaierare), apoi linistirea si resemnarea (cand constata ca totul a fost un vis urat) si, a doua zi, apeleaza la "sfestaniile" preotului, inchinandu-se la icoane. De fapt, fiecare relativ repaus sufletesc este doar aparent, mai mult ca o stare de apatie care pregateste un nou delir.

Sosirea - pe cat de reala pe atat de inoportuna - a popii Iancu si a unui camarad de-al sau, reintors cu scopul de a-si procura banii cu care sa acopere sumele luate din casa regimentului, declanseaza o criza paroxistica Nemaifacand distinctia intre vis si realitate, intr-o stare de totala dementa, hangiul sare sa-l ucida pe cel care-i furase linistea. Este immobilizat de cei doi vizitatori nocturni si abandonat in nebunia lui: "Tovarasul se sui in pat, lua candela de la icoane, sa caute lumanarea printre lucrurile risipite pe jos. O gasi si o aprinse. Cum ii dete lumina in ochi, Stavrache incepu sa cante popeste.

-Ce-i de facut ! zise tovarasul cu groaza.

-N-am noroc! raspunse fratele.

Zdrobit de lupta si de ganduri, omul se aseza incet pe pat si privi lung asupra celui tintuit jos, care canta inainte, liganandu-si incet capul, pe mersul cantecului, cand intr-o parte cand intr-alta".